Pròleg a

150 anys de pensament català

de Ruiz i Calonge

L'èxit assolit per la col·lecció "Biografies Catalanes. Línia Històrica", especialment en els ~~dos~~ seus darrers volums, m'ha induït a planejar una continuació que em sembla ~~absolutament~~ ben necessària, i que, en certa manera, ~~—~~ s'inclou entre nosaltres. Als països on el coneixement històric és més desenvolupat, a les narracions i reconstruccions del passat, per brillants que siguin, ~~sense l'aportació~~ hom acostuma a afegir-hi una problemàtica de fets i un conjunt documental. Així el lector pot bastir-se una idea pròpia ~~de les conjuntures de la ciència històrica~~ de les qüestions debatudes a base d'una informació precisa, i no caricatural, de les dades més importants. ~~El~~

Personalment, ~~em sembla~~ crec importantíssima la participació directa del públic a la refacció de la història. Deixem de banda als professionals o als qui aspiren a ésser-ho, perquè en ells és una obligació el contacte directe ~~amb~~ amb els papers que justifiquen uns fets o uns pensaments. Parlo del típus de lector sensible i intel·ligent ~~que amb a cara nostra amb~~ que avui a cara nostra forma ~~una espècie~~ un tan espècie cultural tan respectable. M'imagino que vol deixar d'ésser tractat com un gos a l'esquena pel ~~[illegible]~~ tecnòcrata de torn — malgrat un lèxic amb fucpollets històrics — i que no vol que se li ~~[illegible]~~ oferi més el biberó de la passió feta; que desitjaria mobilitzar el seu cervell ~~[illegible]~~ per assaguir una visió ~~[illegible]~~ personal de les coses. Em penso que ~~[illegible]~~ és molts els qui dirien "assabentar-se'n", davant a la feina i no intel·lectual. Es al tractés de vides assolides ~~fumant~~ o bé de fumades ~~d'encens~~ d'encens o sebaipament. Solament, ~~és~~ informar-se és un imperatiu moral per a la joventut, que no pot ni deu defugir-ho

cap mena d'escusa, ~~[illegible]~~ per bé que només vingui amb la ~~[illegible]~~ intenció, atlètica, de mantenir tibants ~~[illegible]~~ els resorts centrals.

~~Segurament~~ La problemàtica històrica ~~[illegible]~~ és donar als exercicis a què pot aspirar ~~[illegible]~~ un afeccionat a les coses ~~del passat~~ antigues o suara s'allunyades. L'exercici és difícil perquè cal una preparació professional o una dedicació personal considerables. En canvi, la lectura de la documentació original, rigorosament permutada i relacionada, ofereix molts i diversos avantatges. ~~[illegible]~~ El primer acaba ~~de~~ d'assenyalar-lo amb força: la informació directa. ~~i de primera mà~~ Després, el control d'aquelles obres que un parlen del tema proposat i que fan referència a textos capitals, molt dels quals no es troben a l'abast del lector. I ~~[illegible]~~ també, la possibilitat de fer-se amb una visió personal dels esdeveniments, si hom té intel·ligència, esperit crític i paciència per a ~~[illegible]~~ abastar-la.

~~[illegible]~~ Es per aquesta causa que ~~[illegible]~~ amb el present ~~volum inaugural~~ llibre s'inaugura una mena de ~~[illegible]~~ col·lecció apendicular a "Biografies Catalanes. Serie histórica", intitulant-la "Tegles". Com vingui que és una ~~[illegible]~~ empresa editorial ben vius atuada, les propostes resolgar-la ~~amb~~ en un tema vius ~~[illegible]~~ i complementaris de dos dels ~~principals~~ volums ~~[illegible]~~ més interessants ~~de la col·lecció~~ d'aquella col·lecció ~~[illegible]~~ — interessants ~~[illegible]~~ ressonants més que res, per l'època —, Quiet aquest primer recull sobre cent-cinquanta anys de pensament català ~~i d'[illegible]~~ compta les fonts directes ~~[illegible]~~ de la ideologia dels ~~[illegible]~~ nostres precursors immediats. Si la temptativa neix, com és molt possible, ~~[illegible]~~ impulsat per el qualifot i l'entusiasme ~~del public~~ actual del lector d'història a casa nostra, ~~[illegible]~~ en proposo de complementar-la ben aviat, amb nous apleges de documents ~~[illegible]~~ tant o ~~[illegible]~~ més ~~interes~~ més estimulants que el que ara presento amb ~~[illegible]~~ tant de plaer i

d'esperança. És ben probable, doncs, que ben aviat ~~pugui l'Editorial que~~ l'Editorial Teide pugui anunciar un o dos llibres com aquest. Tot dependrà de la bona rebuda que se li faci.

× × ×

Cent cinquanta anys de pensament català (1800-1950) ~~són molts anys per reduir-los~~ ~~i comprimir-los en un sol llibre~~ semblen molts anys per reduir-los i comprimir-los dintre les presents planes. ~~[illegible]~~ Encara que només agaféssim mig segle ~~[illegible]~~ del mateix període, ens trobaríem preocupats per una tria que respongués a les coses més importants escrites sobre els ~~[illegible]~~ problemes del moment: ~~[illegible]~~ econòmics, socials, polítics, culturals, religiosos, artístics i ideològics. Imaginem-nos, per exemple, la dificultat de presentar una selecció adequada del que pensaren i digueren els homes de la generació de 1901, només ~~[illegible]~~ deu anys abans i deu anys després de llur manifestació de preponderància a Barcelona. Multipliquem-la, doncs, ~~[illegible]~~ per la xifra que es vulgui, i ~~en~~ tot plegat ens ~~[illegible]~~ adonarem de la feixuga responsabilitat que acceptà Joan Ruiz i Calonja en encarregar-se de la tria per al present llibre. Només una persona de la seva preparació erudita, de la seva aplicació al treball, de la seva imparcialitat espiritual i del seu ~~[illegible]~~ profund capteniment envers ~~[illegible]~~ els valors essencials del país, podia ~~[illegible]~~ reeixir en aquesta ~~[illegible]~~ prova, ~~[illegible]~~ per a la qual calen ~~[illegible]~~ esguard llarg i visió certa. Em fa l'efecte — la lloança, ací, és intranscendent — que tothom trobarà molt plausible la seva tasca, ~~i que aquesta~~ ~~[illegible] molt lloable la seva tasca~~ ~~[illegible]~~ tant els que ja dominen ~~[illegible]~~ part del tema, com aquells que s'hi introduiran per primera vegada.

Després de canviar ~~les~~ impressions amb Ruiz i Calonja ~~[illegible]~~ i de concordar

les normes generals de la selecció dels textos i de la seva presentació, ~~[illegible]~~ he anat seguint els progressos del treball, ~~i llegint i~~ comentant els noms proposats i llegint els trossos objecte d'una primera tria. Després, ~~[illegible]~~ m'he llegit reiteradament el volum, ~~per tastar el tastar-ne les el que tastaríem com un ignorant, per tas~~ com si fos nou i l'llegís, per tastar-lo. I l'he tastat so. Certament, Ruiz i Calonja ha tingut que enfrontar-se amb el terrible problema de la mutilació, pues que no podia donar *in extenso* totes les peces originals. Hauria ~~emplat~~ emplenat dos tomes com el present. Però ha acomplert el sacrifici amb tacte i mesura, respectant sempre la intenció de l'autor escollit — o sigui, no fent-li dir coses diferents a les ~~que~~ escrites — i, sobre tot, la comprensió de la ~~seva~~ seva ideologia. En els casos ~~[illegible]~~ primaris, com el de Balmes, Maragall, Prat, ~~ha calgut recórrer a una tria amb~~ li ha calgut ~~per~~ aplicar tot o més tacte, amb la idea de donar ~~un~~ un ventall exacte de les ~~pro~~ preocupacions d'aquells autors. També ha ~~de~~ calgut recórrer a aquesta ~~mat~~ mesura o bé en casos de pensadors poc coneguts — com s'pot Puigblanch — o bé en aquells que han tingut una trajectòria ~~[illegible]~~ oscil·lant i perplexa — com, per exemple, F. Valls i Taberner —. Però, en general, ~~[illegible]~~ se n'ha sortit amb un ~~[illegible]~~ nal document definitiu. Perquè, i això vingut ait a com d'ordre, és molt difícil de tenir pensaments originals. A cada generació només hi ha algun cap de bot; els altres, o el reguitzen o el contradiuen. Epígons i glossadors, tots vuiten de renda.

A ~~Catalunya~~ la Catalunya dels darrers pent·cinquanta anys, vuitena intel·lectualment de renda ha estat ben difícil. Això és la primera conclusió que ~~[illegible]~~ es pot desprendre d'aquest llibre. Des de la primera plana a la darrera, hi assistim

a un progrés, ~~avegada~~ ~~lent~~, ~~avegada~~ ~~lentitt~~ ~~alentit~~ adés alentit, ~~avegada~~ adés acceleral, cap a la conquesta de successives definicions espirituals i culturals. El català ~~[illegible]~~ prengué'm la sortida, gairebé a zero, a mitjan segle XVIII i no fou més que després de la guerra d'Independència que començarem a intentar de ballenejar. I d'aquesta situació, sense revolgaments de cap mena, ans ~~hem~~ havent de suportar ~~[illegible]~~ alguna correlejada, ~~ara~~ els nostres ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ pagesos a aprofundir en el coneixement del llur país i de llur llengua, ~~costum~~ llur, costum i història — que era, dins ~~[illegible]~~ la tasca més urgent —, per saltar després cap als corrents universals de l'esperit. Ell en el transcurs d'aquesta selecció ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ particulars sobresortiu sobre els generals, això és degut a què la ciència i el pensament ~~s'expressen en~~ s'expressen en termes universals, en els quals s'és difícil de destriar la part d'originalitat i la de vivència de l'autor. No obstant i això, podem reconeixer-hi l'impacte del romanticisme i del positivisme, l'amplada reacció del Modernisme i del Noucentisme, la recerca d'una posició ~~propia~~ intel·lectual filosòfica pròpia a través de l'obra, mai no interrompuda, ~~que~~ ~~[illegible]~~ que ~~[illegible]~~ molts regals ~~de~~ adaptats, ~~del~~ ~~[illegible]~~ dels filòsofs de l'escola catalana, ~~de~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ dels fundadors Martí d'Eixalà i Llorens i Barba, als grans mestres de coneixement de cultura (Serra i Hunter, Carner, Ardau, Olivan, Miralent, etc.) i als qui, ara, per ~~[illegible]~~ llur ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~no per llur~~ relativa i purpura joventut, no hem pogut ésser-hi en aquestes planes (Ferrater, Nora, Nicol, entre altres).

Així ~~no~~ ens trobem davant una propèsta ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ del pensament català en profunditat i

vanitat. I, també, no cal dir-ho, en precisió idiomàtica i puresa conceptual. Sin ~~En~~ admirable es els quanys ~~[illegible]~~ assolit a cada replà generacional: en 1814, ~~en~~ 1833, 1850, 1869, 1901. ~~L'esperit català s'expandeix~~ Es remarca que l'esperit català s'expandeix i ~~en~~ abandona llast infantilisat i pervencions socials, ~~[illegible]~~ guiat ~~pel~~ pel pur instint, però reblat per la voluntat d'ésser, de pervure i de llegar al món el seu missatge. A vegades, recau en ~~[illegible]~~ un sentimentalisme plorós i sucidassat, com durant els darrers decennis del segle XIX, en l'època ~~[illegible]~~ del desplatament barretinaire i pairal, que hauria ~~[illegible]~~ acendrat el catalanisme ~~cap a un carrer~~ ~~[illegible]~~ cap ~~a~~ al carrer una sèrie de l'anarquia tradicionalista. En l'època, ~~[illegible]~~ fixem-nos bé, de decaent i decaïment en la nostra vida universitària. Tanmateix, vulgar's no vulgar's, la Universitat de Barcelona ha estat l'alegoria de la Renaixença intellectual a Catalunya i ~~[illegible]~~ la línia de marxa de la seva evolució cultural i científica.

Una altra constatació que ho fet rellegint aquesta pura s'le mesura amb què s'articulada. Certament, es autors triat ~~[illegible]~~ tenen, en general, una elevació d'intellecte que es col·loca per damunt la vulgaritat de la diatriba o de la sebentada – defecte en què sucumbeix bona part de la Catalunya humiliadora –. Però molts altres que ~~[illegible]~~ pròximament es doneren d'aquesta tònica – com sin para certs ~~autors~~ pensadors socials – tenen també la preocupació d'ésser mesurats, malgrat ~~[illegible]~~ l'abiramment de llurs projectes. ~~[illegible]~~ La mesura ~~[illegible]~~, més que el seny, ha contribuït a fer possible l'establaniment milèsic de la Catalunya

contemporània i a donar, a l'evolució espiritual del poble, aquest precisi i indestructible sentit de continuïtat.

Amb la mateixa mesura d'objectivitat que posin llegides aquestes planes. Un dels defectes que hem de vincer els catalans és el d'actualitzar la història, o sigui, de viure-la amb despit, amb la mateixa passió que hi posaren els nostres avantpassats quan la protagonitzaren. Ferrater i Nuss diu que és un empeltament de bona fe, quan llegeixo Américo Castro o Claudio Sánchez Albornoz penso en l'encert de la seva superació. Nosaltres no podem ni devem viure angoixats per la Història. Hem de conèixer-la i dominar-la, no ésser-ne uns màrtirs. La mitomania històrica és la principal plaça en què pot incórrer un poble jove, actiu i generós. El català hi hem caigut més de dues vegades en aquests darrers cent-cinquanta anys. Hem d'evitar-ho per sempre més. Per això recomanem que el teatre es llegeixi amb serena prudència i amb semblant mesura, i que es pensi que encara que sóu "realitats objectivades" de l'esperit català actual, vàlides de la nostra ossada espiritual, les expressions corresponen a èpoques escolades, tenen que dir llur vocabulari. Hi ha altre sentit que aquell que vibrà en llur temps. Per tegut que avui les mateixes cose les diguin d'altra manera i la mateixa terminologia té un valor diví. Per tant, em sembla que el mètode de llegir amb una òptica llunyana és el millor sistema per a entendre aquest recull de textos.

D. Vicens i Vives